Ερωτήματα, σκέψεις, προτάσεις για την πολιτική και κοινωνική κατάσταση στην σημερινή Ελλάδα (Σωτήρης Γουνελάς, συγγραφέας)

Categories : ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

Date : 26 Ιανουαρίου, 2011

Το κείμενο αυτό είχε γραφτεί προτού ξεσπάσει η λαίλαπα της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο δεν νομίζω ότι οι επισημάνσεις του και τα ερωτήματα παύουν να ισχύουν.

Υπάρχει μια σειρά από γεγονότα των τελευταίων χρόνων που γεννούν όχι απλώς απορίες για την συνολική πολιτική κατάσταση της χώρας αλλά απαιτούν μια σε βάθος προσέγγιση και μελέτη μακριά από στερεότυπες αντιλήψεις και συνήθεις εκτιμήσεις. Εν μέσω μιας γενικής δημοσιογραφικής μονομέρειας εξαρτημένης από την προσκόλληση στην επικαιρότητα, όσο εφήμερη κι αν είναι, και η οποία εξάλλου, εξηγεί συνήθως τα πάντα πολύ «ρεαλιστικά» και πολύ «κοινωνικά» (όταν δεν τα εξηγεί «λαϊκιστικά») και μιας πολιτικής γλώσσας ξύλινης τις περισσότερες φορές, που επαναλαμβάνει αενάως τα ίδια, είμαστε υποχρεωμένοι όσοι υπηρετούμε το Λόγο (με κεφαλαίο και με μικρό λάμδα), παρακάμπτοντας την κυρίαρχη νοοτροπία να σκεφτούμε, να βρούμε και να περιγράψουμε την πραγματικότητα.

Δυστυχώς, εδώ και χρόνια, εν μέσω των πάμπολλων διαιρέσεων, εξειδικεύσεων και αποσπασματικών λόγων, γνώσεων και προτάσεων, η πραγματικότητα, είτε αναγόμενη στα νοητά, είτε περιοριζόμενη στα αισθητά και στην επεξεργασία τους (κατά το μάλλον και ήττον επιστημονική εντός και εκτός εισαγωγικών) παρουσιάζεται αναδιπλασιασμένη και σε εικονική πραγματικότητα, η οποία σε πολλές περιπτώσεις έρχεται να υπερκαλύψει την άλλη. Έτσι στους ποικίλους διχασμούς και μερισμούς που παρουσιάζει η ελληνική κοινωνία προστέθηκε και αυτός ο «δυϊσμός»: πραγματικότητα και εικονική πραγματικότητα. Ωστόσο, όταν λέμε πραγματικότητα δεν πρέπει να εννοούμε κάτι σαν σύνολο ή ανταλλαγή διαφόρων ατομικών απόψεων που κυκλοφορούν στον αέρα, μέσα από διαξιφισμούς ιδεολογικούς, συναισθηματικούς ή παθολογικούς, αλλά να την εννοήσουμε ως προερχόμενη από μια συνολική παιδεία, εμπειρία και καλλιέργεια χάρη στις οποίες μπορούμε να κρίνουμε και να διακρίνουμε, να «διαβάσουμε» τα γεγονότα, χωρίς να χαθούμε στις ερμηνείες τους, οι οποίες συχνά παρακάμπτοντας την λεγόμενη κοινή

λογική προσκολλώνται σε συναισθηματική, κομματική, ιδεολογική, θεωρητική ή δημοσιογραφική μονομέρεια. Στις περιπτώσεις αυτές καταλήγουμε να μιλούμε για πράγματα που απλώς φανταζόμαστε, ανάλογα με την ηλικία, τη γενιά, τη συναισθηματική φόρτιση της σύνδεσης μας με το τάδε κόμμα, τον στενό ή ευρύ ορίζοντά μας, το οικογενειακό περιβάλλον ή το κοινωνικό στρώμα από το οποίο προερχόμαστε κλπ.

Θα μπορούσα να ισχυριστώ ότι τα τελευταία χρόνια οι αφορμές που τροφοδοτούν αυτή την φανταστική αίσθηση της πραγματικότητας για το μεγαλύτερο αριθμό ελλήνων προέρχονται από την εικονική πραγματικότητα, μέσα στην οποία περιλαμβάνεται όχι μόνο η τηλεόραση αλλά και τα πάσης λογής θεάματα, ο κινηματογράφος και η μουσική-θέαμα. Αυτή η τελευταία κυρίως, αντλεί τα θέματά της από το αμερικανικό σύμπαν μιας ποπ και ροκ κουλτούρας και υποκουλτούρας που δεν φαίνεται να πολυσχετίζεται με την ιστορία της χώρας, την απώτερη κυρίως, τους μύθους του γένους, τις μνήμες, τους αγώνες και τις θυσίες, τα βιώματα και τις εμπειρίες μας. Πρέπει βέβαια να ειπωθεί αμέσως ότι το γενικό πρόσταγμα σε όλα έχει η διαφήμιση, πράγμα άλλωστε που δημιουργεί ολοκληρωτική και επιβαλλόμενη σχέση ανάμεσα στη διαφήμιση και την κατανάλωση. Εν μέσω όλων αυτών, τον τελευταίο καιρό κυριαρχεί έντονα μια αντίληψη μόνιμης «επαναστατικότητας» απέναντι σε ο,τιδήποτε παγιωμένο μέσα από την ιστορία, πνευματική και άλλη, μια διάθεση ανατροπής και αμφισβήτησης κάθε «κατορθωμένης παράδοσης» στο όνομα των νέων τάσεων, της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας, της ευρωπαϊκής Κοινότητας, σε συνδυασμό με μια επερχόμενη απαξίωση των παραδοσιακών προτύπων σε όλα σχεδόν τα επίπεδα ζωής. Ισχύει στην περίπτωση αυτή η ρήση της Σιμόνης Βέιλ ότι «το όπιο του λαού» δεν είναι η θρησκεία (Μαρξ) αλλά η «επανάσταση».

Επόμενο είναι να δημιουργείται ειδικά στις νεώτερες γενιές μια χαοτική διανοητική κατάσταση, που προσπαθεί από τη μία να χωρέσει μέσαθέ της ό,τι κληρονομημένο φτάνει ξέπνοο ως τις μέρες μας, ό,τι γηγενές και παλαιότερο, αγκυροβολημένο στα μύχια της ψυχής και από την άλλη, έναν βομβαρδισμό συγκρουόμενων συναισθημάτων, αμφισβητήσεων, ερωτημάτων, αποριών και αδιεξόδων που άλλοτε με ελκυστική ενδυμασία, άλλοτε αποκρουστική και δυσάρεστη πολιορκούν τον σημερινό Έλληνα, του αποσπούν την προσοχή συχνά σε ανόητα πράγματα, τον εθίζουν σε μια ενασχόληση με ζητήματα πεζής καθημερινότητας που έρχονται και σκεπάζουν την αληθινή κατάσταση των πραγμάτων.
Εν μέσω λοιπόν μιας τέτοιας κατάστασης ο Έλληνας διάγει αφηρημένο βίο. Από τη μία η υπόστασή του φέρει και μεταφέρει μνήμες και αλήθειες που έρχονται από χιλιόχρονες παραδόσεις (όχι αποκλειστικά ελληνικές), αφομοιωμένες πλήρως στα κατάβαθα της ψυχοσωματικής οντότητας, από την άλλη προσπαθεί να μιμηθεί τα ποικίλα παγκοσμιοποιημένα δρώμενα και βεβαίως να ενσωματωθεί στον νεώτερο ευρωπαϊκό και αμερικάνικο πολιτισμό. Γεννιέται έτσι μέσα από αυτή τη σύγχυση μια μετεώριση, μια ψυχική αδράνεια, μια αναποφασιστικότητα και εν τέλει μια

αδιαφορία για το πρακτέο. Αυτά συνδυάζονται τέλεια με μια άκρως διαδεδομένη συμπλεγματική κατάσταση έναντι των ξένων που δεν επιτρέπει να λειτουργήσει ή χώρα παρά στη βάση μιας συναισθηματικής παθολογίας σε συνδυασμό με άκρατο ατομοκεντρισμό. Αποτέλεσμα: αδυναμία αντιμετώπισης των πραγματικών προβλημάτων, μετάθεση σε άλλη σφαίρα, αναβλητικότητα, συστηματική απόσειση ευθύνης, ωχαδερφισμός, φυγή στη διασκέδαση (μέγα πρόβλημα τα τελευταία χρόνια), αυτοκαταστροφικότητα, που θεωρείται απελευθέρωση λόγω άκριτης εισαγωγής ξένων προτύπων. Στο σημείο αυτό μπορεί να γίνει η ακόλουθη διαπίστωση: η ιθύνουσα τάξη (πολιτικοί, οικονομικοί παράγοντες, δημοσιογράφοι, διανοούμενοι, επιστήμονες, καλλιτέχνες) δεν διαθέτει κοινό πνευματικό άξονα, κοινή παραδοχή ορισμένων σταθερών αληθειών, αλλά προσπαθεί πολλές φορές απεγνωσμένα να προσαρμοστεί απλώς (αν όχι και κατόπιν εντολής) σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο γίγνεσθαι, σε μια «ροή» που ορισμένοι γάλλοι διανοούμενοι ταυτίζουν με την ίδια την ουσία του κεφαλαιοκρατικού συστήματος. Είναι σχεδόν βέβαιο ότι ούτε άξονας κοινός υπάρχει, ούτε κοινή παραδοχή. Ειδικά στον στίβο της πολιτικής (αν και θα μπορούσε να προσθέσει κανείς και σε πολλούς άλλους), κυριαρχεί μια εγωτική ρύθμιση συμπεριφορών, ακόμη κι αν στοιχειωδώς κάποια «κοινή γραμμή» χαρακτηρίζει το εσωτερικό των κομμάτων. Αλλά ακόμη και αυτή η «κοινή γραμμή» σε περίοδο κρίσης φαίνεται να καταστρατηγείται λόγω ατομοκεντρικών βλέψεων και εξουσιαστικής μανίας.

Το πράγμα είναι πολύ πιο σοβαρό απ’ όσο φαίνεται. Ούτε χρειάζονται βαθυστόχαστες αναλύσεις. Η καταπληκτική αδιαφορία για το περιβάλλον –όρος που δεν φαίνεται να αντικαθιστά επάξια τους όρους «φύση» ή «κτίση» οι οποίοι θεωρούνται παλαιάς κοπής– που οδήγησε στις καταστροφικές πυρκαγιές που γνώρισε η χώρα πρόσφατα και η αδυναμία επί εικοσαετία και πλέον να βρεθεί λύση στο θέμα των σκουπιδιών μιας τερατούπολης σαν την Αθήνα, με καθημερινά προβλήματα υπερπληθυσμού, αλλά και γενικότερα όλης της χώρας, είναι αρκετά για να δείξουν πώς αντιμετωπίζεται η πραγματικότητα στην Ελλάδα.

Αν προσθέσουμε και ένα είδος αναρχίζουσας τάσης που κατέχει τους νεοέλληνες, και που συνήθως την αποδίδουν σε ένα υπέρμετρο αίσθημα ελευθερίας, η εικόνα συμπληρώνεται. Ωστόσο, είναι άλλο πράγμα να ζείς αναρχούμενος και περιφερόμενος απορρίπτοντας τα πάντα με την ευκολία προπαντός του εφηβισμού σου και άλλο να φροντίζεις με το πέρασμα του χρόνου να χαλιναγωγείς το αχαλίνωτο εγώ σου, να το στρέφεις στη δημιουργία ενός αληθινά ελεύθερου εαυτού, είτε βάσει αρχαιοελληνικών και χριστιανικών παραδόσεων, είτε της σύνθεσης τους με σύγχρονες θεωρίες και πραγματικότητες, ώστε όχι μόνο να γίνεις όντως άνθρωπος, αλλά να συμβάλλεις στην διαμόρφωση μιας κοινωνίας όπου τα μέλη της ελαχιστοποιούν τις άμετρες επιθυμίες τους και δεν αφήνουν τον «σκολιόν ίππον» του πλατωνικού Φαίδρου να ρυθμίζει τα πράγματα. Εδώ χρειάζεται μια διευκρίνηση. Εάν συνδέουμε τον αληθινό άνθρωπο με την ατομοκεντρική ελευθερία, όπως νοείται

μέσα από την ευρωπαϊκή φιλοσοφία, εάν αυτό το κάνουμε σε μια χώρα με τις καταβολές του αρχαίου και του ορθόδοξου χριστιανικού πολισμού, αλλά και την ανατολίτικη νοοτροπία, όση από αυτήν απομένει ακόμη, κλονίζουμε παμπάλαιες ισορροπίες βίωσης της κοινωνικής πραγματικότητας, η οποία μέχρι πρόσφατα στηριζόταν σε προσωπικές σχέσεις και δεν ήταν αποτέλεσμα απρόσωπων νομικίστικων ρυθμίσεων. Οι τελευταίες αυτές είναι αποτέλεσμα αφηρημένων διανοητικών αναζητήσεων στη δυτική Ευρώπη και διεργασιών που ανήκουν σε άλλη πνευματική ιστορία. Η ιστορία αυτή δεν έχει σχέση με την ελληνική ιστορία. Στην Ελλάδα δεν ζήσαμε ούτε Μεταρρύθμιση, ούτε Διαφωτισμό, ούτε Αντιμεταρρύθμιση, ούτε Αναγέννηση, ούτε θρησκευτικούς πολέμους, ούτε Γαλλική επανάσταση. Πώς μπορούμε με τόση ευκολία να παραθεωρούμε αν όχι να αποσιωπούμε την αληθινή όψη της ιστορίας μας και να αναγκάζουμε έναν λαό να υποταχτεί σε αφηρημένες γενικές συντεταγμένες του νεώτερου ευρωπαϊκού πολιτισμού; Το ευρωπαϊκό μοντέλο ή καλύτερα καλούπι αρμόζει σε αυτούς τους λαούς που το γέννησαν και ανάμεσα σε αυτούς δεν περιλαμβάνεται η Ελλάδα. Τα περί της αρχαίας Ελλάδας που γέννησε τη Δημοκρατία των Νεωτέρων χρόνων είναι μυθεύματα, γιατί απλούστατα η Δημοκρατία εκείνη ελάχιστη σχέση έχει με τα δημοκρατικά συστήματα των νεωτέρων κοινωνιών. Θα δώσω ένα παράδειγμα: ο Χέγκελ γράφει ότι ο άνθρωπος είναι ένα πλάσμα εγκλωβισμένο ανάμεσα στην «φτώχεια, τα βάσανα, την οργή, την ψυχρότητα, την αδιαφορία, τη φρενίτιδα των παθών» κ.λ.π. Και τα χαρακτηριστικά της ζωής του είναι «ανησυχία, κινητικότητα, ορέξεις και αγωνία και φόβος», όταν λοιπόν ισχύουν αυτά ο άνθρωπος γυρεύει μια περιοχή «υποστασιακότερης αλήθειας» όπου «η αντίθεση και αντίφαση εν γένει, όποια μορφή κι αν μπορεί να πάρει, δεν έχει ...πια καμιά αξία και ισχύ» (όλες οι παραπομπές στον Χέγκελ του Παπαϊωάννου, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 1992, σσ. 108-109). Η περιοχή που αναζητά ο Χέγκελ και μετά από αυτόν η Ευρώπη (ακόμη κα μέσω Μαρξ) είναι το Κράτος, είναι μια Πολιτεία όπου το «εγώ» γίνεται «εμείς». Στην Ελλάδα, με βάση τις παραδόσεις της, η περιοχή αυτή είναι η Εκκλησία και μέσα από τα βιώματα που αποκτούμε εκεί βγαίνουμε έξω στην κοινωνία και μεταφέρουμε την κατάσταση της Εκκλησίας. Αυτή είναι η κανονική πραγματικότητα. Η αληθινή κοινωνία προσώπων, όπου ζυγίζεται η ελευθερία του ενός και του άλλου πάνω στο Πρόσωπο του Χριστού-Λόγου, με γνώμονα την «κένωση» και το σταύρωμα του εγώ και της ατομικής αυτοκαταξίωσης είναι η ορθόδοξη Εκκλησία, όσο λειτουργεί και πραγματώνει την Αλήθεια της ενανθρώπησης, η μάλλον του θεανθρώπου, όσο υλοποιείται η θεανθρωπία των μελών της. Εκεί στη Δύση για πολλούς και διάφορους λόγους που δεν μπορούμε να αναπτύξουμε εδώ, αυτή η κοινωνία προσώπων στην Εκκλησία από μια στιγμή και ύστερα χάθηκε, το σχίσμα Καθολικισμού-Προτεσταντισμού έσπρωξε τα πράγματα σε μια αποεκκλησιοποίηση που έβαλε στη θέση της Εκκλησίας των προσώπων την πολιτεία των ατόμων που βέβαια θέλουν(;) να γίνουν κοινωνία του «εμείς». Το σκέτο άτομο, είτε το λέει ο Χέγκελ είτε όχι, ειδικά στον ελληνικό χώρο, όταν του αφαιρέσεις κάθε παραδοσιακή δυνατότητα υπέρβασης, ενεργεί ανταγωνιστικά, τείνει να καταλάβει τη θέση του άλλου, τείνει να αυτοβεβαιωθεί, να ξεχωρίσει εις βάρος

του άλλου. Ένας άνθρωπος για να καταστεί όντως ελεύθερος, με πνευματική έννοια πρώτιστα και δευτερευόντως με πολιτικοκοινωνική, χρειάζεται γενναία σπουδή, μελέτη, παίδευση, εμπειρία ζωής, υπακοή σε πανανθρώπινες αλήθειες, συντροφικότητα, μεγαλοψυχία, ευρυχωρία νου και καρδιάς. Αλλιώς η ελευθερία του είναι εξάρτηση του περιρρέοντος κοινωνικού χάους, του αποπροσανατολισμού, της μόνιμης αμφισβήτησης των πάντων, στο όνομα κατά βάθος μιας ακραίας ατομοκρατίας ή ενός διάχυτου μηδενισμού. Είναι κάτι σαν ιστορικό παράδοξο ότι η καθιέρωση της ατομοκρατίας στις δυτικοευρωπαϊκές κοινωνίες συνδυάστηκε με οργάνωση της κοινωνίας χωρίς μεταφυσικές αρχές και εμπειρίες, επομένως χωρίς υπέρβαση του ατομικοποιημένου εγώ, άρα χωρίς δυνατότητα αληθινής σχέσης με τον άλλο. Σε κοινωνίες σαν την ελληνική η οποία μέχρι προχθές στηριζόταν σε χριστιανική πίστη και κοινοτική νοοτροπία, σε σχέσεις προσώπων, ο επιζητούμενος εξευρωπαϊσμός ατομικοποιεί τον άνθρωπο επί τα χείρω, σχεδόν τον εξαγριώνει. Απαιτείται μια μελέτη σε βάθος της λειτουργίας των παθών σε λαούς μεσογειακούς, με άλλη ιστορία και άλλα ήθη για να μπορέσουμε να καταλάβουμε τι μέλει γενέσθαι όσον αφορά την ενσωμάτωσή μας στο αμερικανοευρωπαϊκό πρότυπο, με τα προβλήματα μάλιστα που εκρηκτικά παρουσιάστηκαν στις μέρες μας.

Έρχομαι στην περιβόητη Οικονομία της Αγοράς. Η προώθησή της στο κέντρο της ζωής μας συνεπάγεται: α) μια μόνιμη εξάρτηση των πάντων από τους οικονομικούς παράγοντες β) μια πίεση στους πολίτες να διαθέτουν χρήματα για να αγοράζουν γ) μια εδραίωση της κατανάλωσης ως καθημερινής μέριμνας και πραγμάτωσης δ) μόνιμη αγωνία εξεύρεσης χρημάτων ε) αντικατάσταση των πραγματικών αναγκών του ανθρώπου με πλαστές ανάγκες που προωθεί το σύστημα της Οικονομίας της Αγοράς, ένα σύστημα που σκοπεύει σχεδόν αποκλειστικά στο κέρδος και μέσα από το οποίο όλα μετατρέπονται σε εμπόρευμα στ) μια πολύ μεγαλύτερη ανάγκη ρευστού παρά την ύπαρξη «πλαστικού χρήματος» που λίγο πολύ αντιστοιχεί σε φανταστικό χρήμα, αφού αυτό το πλαστικό δεν νοείται παρά ως μόνιμη δανειοδότηση του πολίτη και συνακόλουθα συνεπάγεται σταθερό πλουτισμό των Τραπεζών ζ) τον σταθερό απανθρωπισμό του Έλληνα, ο οποίος παύει να συναισθάνεται, παύει να βλέπει τον άλλο ως συνάνθρωπο και αρχίζει να τον θεωρεί «παραγωγική μονάδα» ενταγμένη στο σύστημα, αφηρημένη ύπαρξη, αν όχι κάτι που ενοχλεί τη δική του σταθερή εξασφάλιση και το δικό του συμφέρον.

Οι εξαγγελίες των κομμάτων, οι προσπάθειες να κυβερνήσουν, οι συνεννοήσεις μεταξύ τους που έχουν υποτίθεται ως βάση το Σύνταγμα της χώρας, εγκλωβίζονται μέσα από αυτή τη σύγχυση και τον εσωτερικό διχασμό των Ελλήνων που τανύονται ανάμεσα στον γηγενή εαυτό τους (με όλα όσα συνεπάγεται ιστορικά, κληρονομικά, πνευματικά κλπ. συστατικά) και σε εκείνον που σχηματίζει το πλέγμα της παγκόσμιας κοινότητας και πρώτιστα της ευρωπαιοαμερικανικής. Αντανάκλαση αυτής της σύγχυσης και του διχασμού αποτελεί η κατάσταση στην παιδεία, όπου ο Έλληνας πληρώνει διαρκώς για μια παιδεία που χαρακτηρίζεται «δωρεάν». Πέρα

από το οικονομικό ζήτημα το είδος της παιδείας που παρέχεται δικαιολογεί κάθε παραστράτημα, κάθε ανικανότητα μαθητών ή φοιτητών, βάζοντας στο πανεπιστήμιο κάθε χρόνο πλειάδα απροετοίμαστων μέσω του συστήματος των δεκάδων σχολών που ξεφύτρωσαν τα τελευταία χρόνια σε όλη την επικράτεια. Είτε αυτό έγινε για λόγους ψηφοθηρικούς και δημαγωγικούς, είτε για να καλυφθούν κοινωνικά κενά, το βέβαιο είναι ότι μια πανεπιστημιακή σχολή απαιτεί ειδική οργάνωση και στελέχωση και συγκεκριμένες ανάγκες, με πρώτη την ανάγκη μετοχής σε συγκεκριμένο πεδίο γνώσης και καλλιέργειας που λαμβάνει υπ' όψιν της το έμψυχο υλικό υποψήφιων σπουδαστών, την κατάσταση της κοινωνίας, την ήδη ως τότε παρεχόμενη εκπαίδευση και τον τρόπο ένταξης της νέας σχολής εκεί, το γνωστικό επίπεδο σπουδαστών και καθηγητών και βέβαια το βαθμό απορρόφησης τους επαγγελματικά κλπ.

Φταίει ίσως ένας μόνιμος επαρχιωτισμός έναντι των ξένων, ένα σύμπλεγμα κατωτερότητας που αντιδιαστέλλει την Ελλάδα ως «καθυστερημένη» (λόγω Τουρκοκρατίας κυρίως) με τις ευρωπαϊκές χώρες ως «προηγμένες», τη στιγμή που το μοντέλο ανάπτυξης των χωρών αυτών έχει από χρόνια αμφισβητηθεί, αφού ο δυτικός πολιτισμός «αναπτυσσόμενος» επιφέρει τεράστια αλλοίωση στη φύση-κτίση, με τα αποτελέσματα που βλέπουμε όλοι στις μέρες μας. Άλλωστε, μεγάλοι διανοητές στα μέσα περίπου του εικοστού αιώνα είχαν καταγγείλει την μονόπλευρη ανάπτυξη, τεχνικοοικονομική κυρίως, στους αντίποδες κάθε ουσιαστικής πνευματικής καλλιέργειας του ανθρώπου. Το γεγονός ότι ο πολιτισμός αυτός μετά την Αναγέννηση παρήγαγε τον άνθρωπο-άτομο και την θετικιστική-ρασιοναλιστική γνώση, σημάδεψε μια ανεπανόρθωτη ίσως διακοπή κάθε Συνέχειας με την προηγούμενη ιστορία του κόσμου (μέσα και η βυζαντινή «οικουμένη») και μια σταθερή εκτροπή από κάθε πνευματικό άξονα και προπαντός τον χριστιανικό (Τα ζητήματα αυτά έχω αναπτύξει περισσότερο στο βιβλίο *Ο αντιχριστιανισμός*, Αρμός, 2009).

Η κατάσταση αυτή γεννά μια σειρά από ερωτήματα:

α) ενδιαφέρεται η τάξη των πολιτικών (και δη οι κεφαλές) να υπηρετήσουν όντως τον λαό, όχι προπαγανδιστικά, εξουσιαστικά, πελατειακά, ρουσφετολογικά, παραπλανητικά, αλλά εξηγώντας του τα πραγματικά προβλήματα και αναλαμβάνοντας τις ευθύνες της –κάνοντας δηλαδή μια σε βάθος αυτοκριτική που να δείχνει συνάμα το βαθύ πολιτικό διχασμό που σοβεί στη χώρα από την εποχή της διαμάχης βασιλικών-βενιζελικών;

β) Μπορούν τα αριστερά κόμματα και δη τα κομμουνιστικά να παραδεχτούν ότι δεν μπορεί στην Ελλάδα να μεταφερθεί το αντικληρικαλιστικό πνεύμα που επικράτησε στη Γαλλική Επανάσταση, αλλά χρειάζεται να συνδεθεί η σημερινή κατάσταση με το πνεύμα της ελληνικής Επανάστασης που κάθε άλλο ήταν παρά αντιεκκλησιαστικό και αντίχριστο;

γ) Μια τέτοια μετατόπιση θα εξασφάλιζε μια τουλάχιστον κοινή βάση διαλόγου όλων των πολιτικών, θα επανέφερε στοιχειωδώς τη σχέση ή την αναζήτηση σχέσης σε ιστορικά πνευματικό επίπεδο και παράλληλα θα αποσπούσε από τα δεξιά κόμματα την αποκλειστικότητα μιας δεδομένης σχέσης με την Εκκλησία.

δ) Δοθέντος ότι η «ανάπτυξη» των θεωρούμενων προηγμένων χωρών έφερε το περιβάλλον στο χείλος της καταστροφής, θα μπορούσε να αρχίσει μια μεγάλη συζήτηση για το είδος ανάπτυξης που πρέπει να εφαρμοστεί στην Ελλάδα, τη στιγμή μάλιστα που υπολειπόμαστε πολύ των άλλων και αυτό έχει τα θετικά του; Εννοείται ότι σε μια τέτοια περίπτωση πρέπει να αμφισβητηθεί ριζικά ο καταναλωτισμός των Ελλήνων και η απαράδεκτη σχέση του Έλληνα με το «περιβάλλον».

ε) Αφού η ευρωπαϊκή κοινότητα καλλιεργεί το δόγμα της πολυπολιτισμικότητας γιατί δεν «επενδύουμε» σ’ αυτό για να προωθήσουμε την ιδιαιτερότητα της πνευματικής μας παράδοσης που διαφοροποιείται από τη Δύση ιστορικά και πνευματικά, έστω και αν χρειάζεται να την «ανακαλύψουμε» εκ νέου; Πότε θα καταλάβουμε ότι έχουμε άλλες αφετηρίες από εκείνες των δυτικοευρωπαίων;

στ) Σε όποια ευρωπαϊκή χώρα κι αν πας συναντάς μια σταθερή μέριμνα για ό,τι την αφορά ιστορικά ως χώρα, βλέπεις την περιποίηση των μνημείων της, των κοινόχρηστων χώρων, των δημόσιων κτιρίων, το ενδιαφέρον για το παρόν ως χώρο και ως χρόνο σε σύνδεση με το παρελθόν και με άνοιγμα στο μέλλον. Ακόμη κι αν δεχτούμε ότι εμείς είμαστε αρχαιότεροι εκείνων –πράγμα που άλλωστε αληθεύει– και ότι η παράδοσή μας συνδέει τον άνθρωπο όχι μόνο με το σήμερα, το παρελθόν και το μέλλον αλλά και με την αιωνιότητα (αρχαιοελληνική παράδοση και χριστιανική τουλάχιστον), αυτή η πλευρά, η «αιωνιότητα» δεν φαίνεται να μας απασχολεί ενεργητικά, όπως δεν φαίνεται να μας απασχολεί ενεργητικά και η παράδοση (όχι το φολκλόρ) με όλα όσα συνεπάγεται. Αυτό όμως σημαίνει ότι έχει σπάσει η αλυσίδα και οι σπασμένοι κρίκοι δημιουργούν αυτό το ασύνδετο των κομματιών (παρόν-παρελθόν-μέλλον) και την περιρρέουσα αρρυθμία.

Κατακλείδα: Μπορούμε σήμερα λήγοντος το 2010 να εξακολουθούμε να μιλούμε με τους όρους «Δεξιά» και «Αριστερά» στην Ελλάδα, τη στιγμή που οι απορρέουσες από αυτούς ιδεολογίες έχουν προ πολλού εξατμιστεί ή καταποθεί από τον οδοστρωτήρα της παγκοσμιοποιημένης Οικονομίας, που μονάχα απρόσωπες καταστάσεις γνωρίζει και αυτές διαχειρίζεται μηδενίζοντας τις αληθινά ψυχοσωματικές και πνευματικές ανάγκες των ανθρώπων ή μετατρέποντάς τες σε ρηχά συναισθηματικά και σεξουαλικά σχήματα; Πουθενά δεν μπορούμε να προχωρήσουμε χωρίς ριζικό επανασχεδιασμό και αποκατάσταση των διαστάσεων της πολιτικής, αποκατάσταση νοημάτων και σημασιών προτού είναι αργά και προτού η κατάσταση της χώρας εξελιχτεί εις βάρος της ζωής όλων μας. Είμαστε στα πρόθυρα μιας τέτοιας εξέλιξης.

("Νέα Ευθύνη", τχ. 2/2010)

(Πηγή ηλ. κειμένου: antifono.gr)